

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПІДГОТОВКИ
ЛІКАРІВ

кафедра фізичної реабілітації, спортивної медицини та фізичного виховання

ЗАТВЕРДЖЕНО

директор Навчально-наукового інституту
безперервної підготовки лікарів
д.мед.н., професор Юрій СУХІН

“ 11 ” вересня 2025 р.

Робоча програма
циклу тематичного удосконалення за темою
«КЛАСИЧНИЙ ТА ЛІКУВАЛЬНИЙ МАСАЖ»

(Форма навчання: очно-заочна із елементами дистанційної освіти)

Робоча програма тематичного удосконалення за темою «Класичний та лікувальний масаж» розроблена співробітниками кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини та фізичного виховання Одеського національного медичного університету (завідувач кафедри – д-р. мед. наук професор Ольга ЮШКОВСЬКА, д-р мед. наук, ст. викладач Вікторія СЕРЕДОВСЬКА, ст. викладач Ганна КОРОСТИЛЬОВА, асистент Олег СЕМЕНЕНКО, асистент Ілля СЕРЕДИНСЬКИЙ, асистент Анна КІЦІС).

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини та фізичного виховання Протокол № 1 від « 26 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри д.мед.н., професор

Ольга ЮШКОВСЬКА

Схвалено предметною цикловою методичною комісією Навчально-наукового інституту безперервної підготовки лікарів ОНМедУ

Протокол № 3 від 04.09. 2025 р.

Голова предметної циклової методичної комісії Навчально-наукового інституту безперервної підготовки лікарів ОНМедУ

Сусанна ТИХОНОВА

ВСТУП

Програма розроблена за допомогою наступної законодавчої бази: Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014; Наказ МОЗ України № 1171 від 07.11.2016 «Про внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я»; Наказ МОЗ України «про організацію клініко-експертної оцінки якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування» № 69 від 05.02.2016; Наказ МОЗ України від 10.11.2022 № 2016 «Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку фахівців з медичною та фармацевтичною освітою»; Наказ МОЗ України № 112 від 23.01.2024 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я»; Наказ МОЗ України № 2136 від 25.11.2022 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями»; Постанова КМУ / Законодавство про національну рамку кваліфікацій (наприклад, Постанова КМУ від 23.11.2011 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій»).

2. ЗАВДАННЯ ТА ОБОВ'ЯЗКИ.

Програма циклу тематичного удосконалення «Класичний та лікувальний масаж» розроблена для підвищення кваліфікації медичних фахівців усіх лікарських спеціальностей - лікарі загальної практики - сімейної медицини, терапевти, хірурги, травматологи та стоматологи у сфері класичного та лікувального масажу. **Класичний масаж** - система ручних прийомів (погладжування, розтирання, розминання, вібрація), спрямованих на: покращення кровообігу й лімфотоку, зменшення м'язової втоми, розслаблення або тонізацію тканин, профілактику порушень опорно-рухового апарату. Використовується у здорових людей — для загального зміцнення, відновлення після фізичних навантажень, зняття стресу. Це базова форма масажу, з якої походять більшість сучасних методик.

Лікувальний масаж - медична процедура, яка застосовується за призначенням лікаря як складова комплексного лікування та реабілітації. Виконується на окремих ділянках тіла, залежно від хвороби. Має чіткі показання й протипоказання. Прийоми часто ті ж самі, що у класичному масажі, але техніка, сила, ритм і тривалість адаптовані до конкретного діагнозу. Приклади застосування: після травм і операцій (реабілітація), при остеохондрозі, сколіозі, артрозах, при невритах, радикуліті, ДЦП, для покращення дихання у хворих із бронхолегеневою патологією.

Основна різниця: Класичний масаж — переважно оздоровчо-профілактичний, застосовується для здорових чи відносно здорових людей. Лікувальний масаж — виключно лікувальна процедура, виконується спеціалістом у медичних умовах і лише за медичними показаннями.

Основний акцент курсу «Класичний та лікувальний масаж» зроблено на кількох ключових моментах:

1. Формування практичних навичок – головна увага приділяється відпрацюванню техніки основних прийомів класичного масажу (погладжування, розтирання, розминання, вібрація) та спеціальних прийомів лікувального масажу.

2. Розмежування профілактичного й лікувального підходів – слухачі мають чітко розуміти, у яких випадках використовується класичний масаж (оздоровчі, профілактичні цілі), а коли — лікувальний (патологічні стани, реабілітація).

3. Показання та протипоказання – особливий акцент на клінічних станах, при яких масаж ефективний, та на ситуаціях, коли він небезпечний.

4. Комплексність реабілітації – розгляд масажу не ізольовано, а як частини комплексної програми лікування (разом із реабілітацією, фізіотерапією, ерготерапією).

5. Індивідуалізація методики – навчання адаптації прийомів під конкретного пацієнта (вік, діагноз, стан м'язів, супутні захворювання).

6. Безпека та професійна етика – правильна організація робочого місця, ергономіка роботи масажиста, дотримання гігієни та комунікації з пацієнтом.

Отже, основний акцент курсу: практичне оволодіння технікою класичного та лікувального масажу з урахуванням медичних показань, безпеки й ролі масажу у сучасній фізичній та когнітивній реабілітації.

Практична частина курсу «Класичний та лікувальний масаж» націлена на те, щоб слухачі не тільки знали теоретичні основи, а й відпрацювали навички виконання масажу на практиці.

Основні цілі практичної частини:

1. Опанування базових прийомів класичного масажу – погладжування, розтирання, розминання, вібрація, їхні різновиди та послідовність застосування.

2. Відпрацювання локальних технік лікувального масажу – масаж спини, кінцівок, шиї, грудної клітки, живота, відповідно до конкретних клінічних показань.

3. Розвиток відчуття тканин – навчання правильно дозувати силу, ритм і тривалість впливу на м'язи, зв'язки та нервові структури.

4. Виконання масажних комплексів при патологічних станах – остеохондроз, радикуліт, сколіоз, контрактури, захворювання дихальної та серцево-судинної систем, неврологічні проблеми.

5. Навички індивідуалізації методики – адаптація техніки до віку пацієнта, його фізичного стану, стадії хвороби.

6. Практика професійної поведінки – правильне положення масажиста та пацієнта, ергономіка рухів, дотримання гігієни та медичної етики.

7. Самостійне складання масажних програм – слухачі повинні вміти розробити курс масажу (кількість процедур, тривалість, техніка) залежно від діагнозу.

Отже, практична частина курсу спрямована на закріплення навичок безпечного та ефективного виконання класичного й лікувального масажу, з

відпрацюванням прийомів «від базових до спеціалізованих» і підготовкою до самостійної роботи з пацієнтами.

В результаті курсу слухачі отримають необхідні знання та навички для ефективного застосування класичного й лікувального масажу в своїй практиці, що дозволить їм комплексно підходити до лікування пацієнтів, скорочуючи період реабілітації та покращуючи загальний результат лікування.

3. МЕТА ЦИКЛУ:

Метою циклу є поглиблення теоретичних знань та формування практичних умінь слухачів у галузі класичного та лікувального масажу з урахуванням сучасних наукових досягнень фізичної реабілітації.

Курс спрямований на:

- оволодіння методикою виконання класичного масажу з профілактичною та оздоровчою метою;
- засвоєння принципів та технік лікувального масажу при різних захворюваннях і травмах;
- навчання індивідуальному підбору та адаптації масажних прийомів залежно від клінічного стану пацієнта;
- інтеграцію масажу у комплекс відновного лікування та реабілітаційних програм;
- розвиток професійних компетентностей, що забезпечують безпечне та ефективно застосування масажу в медичній практиці.

Після закінчення курсу «Класичний та лікувальний масаж» слухач повинен продемонструвати сформовані знання, уміння та практичні компетентності.

Повинен вміти:

- Виконувати базові прийоми класичного масажу (погладження, розтирання, розминання, вібрація);
- Застосовувати техніки лікувального масажу при захворюваннях опорно-рухового апарату, нервової, серцево-судинної та дихальної систем;
- Правильно дозувати силу, ритм і тривалість впливу залежно від стану пацієнта;
- Складати індивідуальний план масажних процедур (кількість сеансів, тривалість, техніка);
- Інтегрувати масаж у комплекс відновного лікування;
- Оцінювати ефективність проведених процедур і коригувати методику;
- Дотримуватися правил безпеки та професійної деонтології.

Повинен знати:

- Анатомо-фізіологічні основи масажу (будову та функції шкіри, м'язів, нервової та серцево-судинної системи);
- Класифікацію та принципи проведення класичного та лікувального масажу;
- Показання та протипоказання до застосування масажу;
- Основні та спеціальні методики масажу при різних патологічних станах;

- Правила організації робочого місця, гігієни та професійної етики.

Отже, випускник курсу має бути готовим самостійно та безпечно застосовувати класичний і лікувальний масаж у практиці реабілітації, працювати з різними категоріями пацієнтів та інтегрувати масаж у мультидисциплінарні програми відновлення.

4. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

циклу тематичного удосконалення «Класичний та лікувальний масаж»

Тривалість навчання – 2 тижнів (78 годин).

Контингент тих, що навчаються: лікарі-фахівці, які закінчили інтернатуру по одній із спеціальностей «Лікувальна справа», «Педіатрія» та «Стоматологія».

Лекцій	—	18 годин
Семінарських занять	—	30 годин
Практичних занять	—	30 години

ВСЬОГО: — 78 годин

5. ПЕРЕЛІК ЛЕКЦІЙ

циклу тематичного удосконалення «Класичний та лікувальний масаж»

1.	Вступ. Історія і сучасні напрями масажу.	2
2.	Анатомо-фізіологічні основи масажу.	2
3.	Методика класичного масажу.	4
4.	Лікувальний масаж при захворюваннях ОРА.	2
5.	Лікувальний масаж при неврологічних захворюваннях.	2
6.	Масаж при захворюваннях внутрішніх органів.	2
7.	Сучасні методики та інновації.	2
8.	Професійна етика і безпека.	2
	ВСЬОГО:	18

6. ПЕРЕЛІК СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

циклу тематичного удосконалення «Класичний та лікувальний масаж»

1.	Поняття, класифікація, місце масажу в реабілітації.	2
2.	Шкіра, м'язи, нервова та кровоносна система.	2
3.	Прийоми масажу (погладжування, розтирання, розминання, вібрація).	6
4.	Техніки масажу при остеохондрозі, сколіозі, травмах.	6
5.	Масаж при радикуліті, невритах, ДЦП.	4
6.	Масаж при серцево-судинні, дихальні патології.	4
7.	Точковий, сегментарно-рефлекторний, апаратний масаж.	4
8.	Санітарно-гігієнічні норми, ергономіка.	2

ВСЬОГО	30
--------	----

7. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

циклу тематичного удосконалення «Класичний та лікувальний масаж»

1.	Прийоми масажу (погладжування, розтирання, розминання, вібрація).	8
2.	Техніки масажу при остеохондрозі, сколіозі, травмах.	8
2.	Масаж при радикуліті, невритах, ДЦП.	6
3.	Масаж при серцево-судинні, дихальні патології.	4
4.	Точковий, сегментарно-рефлекторний, апаратний масаж.	4
	ВСЬОГО:	30

8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ:

1. Навчальні приміщення:

- навчальна аудиторія для теоретичних занять (з мультимедійним обладнанням);
- спеціалізований кабінет масажу з належними санітарно-гігієнічними умовами;
- достатня площа для одночасної роботи групи слухачів.

2. Технічні засоби навчання:

- анатомічні атласи, муляжі, плакати та моделі;
- мультимедійні матеріали (відеоуроки, презентації з техніки масажу);
- методичні посібники й інструкції з безпеки.

3. Спеціалізоване обладнання для практичних занять:

- масажні столи (з регулюванням висоти);
- кушетки, крісла для сегментарного масажу;
- валики, подушки, простирадла, одноразові серветки;
- дзеркала для контролю техніки виконання.

4. Витратні матеріали:

- масажні олії, креми, тальк;
- дезінфекційні засоби для обробки рук, обладнання та поверхонь;
- одноразові рукавички, маски, рушники.
- апарати для апаратного масажу (вібромасажери, вакуумні пристрої);
- обладнання для фізіотерапевтичного супроводу (ультразвукові та теплові прилади).

5. Методичне забезпечення програми:

1. Презентації
2. Методичні розробки
3. Тестові завдання

9. ФОРМА НАВЧАННЯ:

Очно-заочна із елементами дистанційної освіти

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ:

Тести вихідного рівня знань (10 тестів).

1. Який із наведених прийомів НЕ належить до класичного масажу?

- a) Погладжування
- b) Розминання
- c) Вібрація
- d) Голковколювання

2. Основна дія погладжування при масажі:

- a) Посилення кровообігу та лімфотоку
- b) Зменшення м'язового тону
- c) Знеболювальна
- d) Усі відповіді правильні

3. Яка з систем організму найбільше реагує на масаж?

- a) Серцево-судинна
- b) Нервова
- c) Травна
- d) Видільна

4. Вкажіть протипоказання до проведення лікувального масажу:

- a) Гіпертонічна хвороба I стадії
- b) Гострі інфекційні захворювання
- c) Хронічний бронхіт у фазі ремісії
- d) Легка м'язова втома

5. Тривалість одного сеансу класичного загального масажу у дорослого зазвичай становить:

- a) 10–15 хвилин
- b) 20–30 хвилин
- c) 40–60 хвилин
- d) 90 хвилин

6. Який прийом масажу найкраще сприяє розтягненню та розслабленню м'язів?

- a) Погладжування
- b) Розтирання
- c) Розминання
- d) Вібрація

7. Яке положення тіла масажиста вважається правильним?

- a) Сидячи, зігнувшись уперед
- b) Стоячи, з прямою спиною, ноги на ширині плечей
- c) Стоячи, на носках
- d) Сидячи, спираючись на пацієнта

8. До оздоровчих ефектів класичного масажу належать:

- a) Поліпшення трофіки тканин
- b) Зменшення болю
- c) Нормалізація нервово-м'язового тону
- d) Усі перелічені

9. Яка послідовність прийомів у класичному масажі є правильною?

- a) Розминання – Розтирання – Погладжування – Вібрація
- b) Погладжування – Розтирання – Розминання – Вібрація

- c) Вібрація – Розминання – Розтирання – Погладжування
- d) Будь-яка

10. Для лікувального масажу характерно:

- a) Виконується лише в умовах санаторію
- b) Має медичні показання і призначається лікарем
- c) Використовується виключно спортсменами
- d) Не має протипоказань

11. ТЕСТИ ЗАКЛЮЧНОГО РІВНЯ ЗНАНЬ (10 ТЕСТІВ):

I. Теоретичні питання (одна правильна відповідь)

1. Який з прийомів масажу сприяє активному дренажу тканин та прискорює лімфотік?

- a) Погладжування
- b) Розтирання
- c) Розминання
- d) Вібрація

2. Головна відмінність лікувального масажу від класичного:

- a) Використання додаткових прийомів
- b) Виконується лише лікарем
- c) Має чіткі медичні показання і застосовується з лікувальною метою
- d) Виконується довше за часом

3. Який масаж доцільний при остеохондрозі шийного відділу хребта?

- a) Загальний класичний
- b) Сегментарно-рефлекторний шийно-комірцевої зони
- c) Лімфодренажний
- d) Спортивний

4. У якій послідовності виконують прийоми при масажі однієї ділянки тіла?

- a) Вібрація → Погладжування → Розтирання → Розминання
- b) Погладжування → Розтирання → Розминання → Вібрація
- c) Розминання → Розтирання → Вібрація → Погладжування
- d) Будь-яка

5. При яких станах застосування масажу категорично протипоказане?

- a) Після фізичного навантаження
- b) При підвищеній температурі тіла
- c) При м'язовій втомі
- d) Під час реабілітації після травми

6. Який ефект масажу є провідним при роботі з пацієнтами із захворюваннями дихальної системи?

- a) Протизапальний
- b) Відхаркувальний і дренажний
- c) Заспокійливий
- d) Протибольовий

7. Який вид вібрації вважається найменш шадним для пацієнта?

- a) Безперервна
- b) Переривчаста
- c) Поплескування
- d) Струс

8. Що є головним принципом дозування масажу?

- a) Кількість олії, яку використовує масажист
- b) Сила, темп і тривалість впливу, що відповідають стану пацієнта
- c) Виключно час сеансу
- d) Використання якомога більшої кількості прийомів

9. Які зміни в організмі зумовлює систематичне застосування лікувального масажу?

- a) Поліпшення крово- та лімфообігу
- b) Зниження м'язового напруження
- c) Підвищення загальної працездатності
- d) Усі відповіді правильні

10. Яка основна мета лікувального масажу при захворюваннях опорно-рухового апарату?

- a) Відновлення рухливості суглобів і зменшення болю
- b) Підвищення апетиту
- c) Поліпшення сну
- d) Загальне розслаблення

II. Практичні ситуаційні завдання

1. Пацієнт 35 років, офісний працівник, скаржиться на головний біль у потиличній ділянці, скутість у шії. Діагноз: шийний остеохондроз.

Завдання:

- Визначте, який вид масажу доцільно застосувати.
- Покажіть на практиці основні прийоми масажу шийно-комірцевої зони.
- Поясніть, якої тривалості має бути процедура та курс.

2. Жінка 55 років після перелому променевої кістки, знято гіпсову пов'язку, є набряк і обмежені рухи в кисті.

Завдання:

- Складіть план лікувального масажу.
- Вкажіть, які прийоми заборонені на даному етапі.
- Продемонструйте правильну техніку масажу верхньої кінцівки.

3. Спортсмен після інтенсивного тренування відчуває м'язову втому і біль у ногах.

Завдання:

- Який вид масажу буде оптимальним у цьому випадку?
- Виконайте послідовність прийомів масажу нижніх кінцівок.
- Обґрунтуйте, які прийоми повинні переважати і чому.

4. Пацієнтка після бронхіту скаржиться на кашель із мокротинням. Лікар рекомендує масаж грудної клітки.

Завдання:

- Які прийоми необхідно включити для покращення відхаркування?
- Покажіть техніку масажу грудної клітки.
- Вкажіть протипоказання для такого виду масажу.

5. Чоловік 40 років, має хронічний радикуліт у стадії ремісії.

Завдання:

- Визначте зону масажу та рекомендовану методику.
- Продемонструйте масаж попереково-крижової ділянки.
- Поясніть очікуваний лікувальний ефект.

6. Пацієнтка 28 років, працює перукарем, скаржиться на біль і втому в руках та плечовому поясі.

Завдання:

- Які ділянки потрібно масажувати в першу чергу?
- Які прийоми класичного масажу слід використати?
- Продемонструйте техніку масажу плечового поясу та верхніх кінцівок.

7. Хлопчик 12 років із діагнозом «порушення постави» (сколіоз I ступеня).

Завдання:

- Визначте мету лікувального масажу у цьому випадку.
- Складіть послідовність масажу спини.
- Покажіть, як ви будете дозувати навантаження для дитини.

8. Жінка 60 років після інсульту, відновний період, має парез правої руки.

Завдання:

- Яка головна мета масажу у даній ситуації?
- Які прийоми будуть основними?
- Продемонструйте техніку масажу кінцівки з урахуванням неврологічного дефіциту.

9. Пацієнт 45 років із хронічним бронхітом у фазі ремісії, відчуває труднощі з відходженням мокротиння.

Завдання:

- Оберіть прийоми, які сприятимуть поліпшенню дренажної функції легень.
- Продемонструйте техніку масажу спини й грудної клітки.
- Поясніть, які ефекти очікуються після курсу процедур.

10. Пацієнтка 35 років, скаржиться на постійний стрес, безсоння, загальну втому. Лікар рекомендував курс розслаблювального масажу.

Завдання:

- Які техніки класичного масажу ви застосуєте?
- Покажіть масаж комірцевої зони та спини.
- Поясніть, чим відрізняється методика від лікувального масажу при патології.

Співбесіда за переліком питань, що виносяться на іспит (5 питань)

1. Загальні основи масажу

1. Історія розвитку масажу.
2. Поняття «класичний масаж» та його основні завдання.
3. Фізіологічні механізми дії масажу.
4. Показання та протипоказання до масажу.
5. Гігієнічні вимоги до масажиста та робочого місця.

2. Техніка класичного масажу

6. Основні прийоми класичного масажу: характеристика та методика виконання.
7. Послідовність виконання прийомів у класичному масажі.
8. Особливості масажу окремих ділянок тіла (спина, кінцівки, голова, обличчя, живіт).
9. Дозування масажу: критерії індивідуального підбору сили, темпу, тривалості.
10. Види погладжування, розтирання, розминання та вібрації.

3. Лікувальний масаж

11. Відмінності класичного та лікувального масажу.
12. Принципи лікувального масажу при захворюваннях опорно-рухового апарату.
13. Масаж при неврологічних захворюваннях (радикуліт, неврит, парези).
14. Методика масажу при захворюваннях дихальної системи.
15. Масаж у реабілітації після травм і операцій.

4. Спеціальні види масажу

16. Сегментарно-рефлекторний масаж: принципи та техніка.
17. Точковий масаж: показання та сфера застосування.
18. Спортивний масаж: завдання та особливості.
19. Дитячий масаж: методика, особливості дозування.
20. Розслаблювальний масаж у комплексі профілактики стресу.

5. Організаційні та професійні аспекти

21. Професійна етика масажиста.
22. Правила спілкування з пацієнтом під час проведення масажу.
23. Профілактика професійних захворювань масажиста.
24. Оформлення медичної документації при призначенні та проведенні лікувального масажу.

25. Місце масажу у системі сучасної фізичної реабілітації.

Оцінка засвоєння практичних навичок (6 навичок).

1 Техніка виконання прийомів масажу

- правильність положення рук та тіла масажиста;
- відповідність методиці (послідовність, плавність рухів);
- правильний вибір сили, ритму та глибини впливу.

2 Знання показань та протипоказань

- вміння визначати, коли масаж доцільний;
- уникнення небезпечних ситуацій.

3 Організація робочого місця

- підготовка масажного столу, інструментів, матеріалів;
- дотримання гігієни та правил асептики.

4 Уміння скласти план масажу

- вибір ділянки впливу залежно від клінічної ситуації;
- визначення тривалості, частоти та послідовності процедур.

5 Комунікація з пацієнтом

- встановлення контакту;
- пояснення суті процедури;
- врахування суб'єктивних відчуттів пацієнта.

6 Самостійність та впевненість у діях

- здатність працювати без постійних підказок викладача;
- правильність та безпечність прийомів.

12. КРИТЕРІЇ УСПІШНОСТІ

Залік

Отримання заліку з циклу ТУ відбувається при виконанні обов'язкових завдань, відсутності пропусків занять, а також наявності мінімальної кількості балів за поточну успішність – 3.00.

Заключний контроль (залік) відбувається у формі іспиту, що включає в себе заключне тестування, теоретичні та практичні питання.

Напрямок оцінки	Критерій	Метод оцінювання	Прохідний рівень
Теорія	Знання анатомії, фізіології, принципів тейпування, показань та протипоказань	Тест / контрольна робота	≥ 70% правильних відповідей
Практика	Володіння техніками наклеювання, підготовка шкіри, безпека, вибір методики	Демонстрація техніки на моделі / пацієнті	≥ 80% правильного виконання, без грубих помилок
Комунікація та етика	Пояснення процедури пацієнту, оцінка	Оцінка викладача під	Виконання всіх вимог викладача

	ефективності, робота у команді	час практики	
Відвідуваність	Активна участь у заняттях	Журнал відвідуваності	≥ 70–80% від загальної кількості занять

Поточний контроль навчальної діяльності курсантів здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми, враховуючи рівень підготовки до заняття під час самостійної роботи, виконання практичної частини роботи, оформлення протоколу практичного заняття, результатів підсумкового тестового контролю за темою заняття, а також якості виконання індивідуального завдання. Рекомендується застосовувати види об'єктивного (стандартизованого) контролю теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок.

Оцінювання поточної навчальної діяльності. Засвоєння кожної теми контролюється на практичних заняттях. Успішність оцінюється за традиційною шкалою оцінками "5", "4", "3", "2".

На практичному занятті оцінювання успішності вивчення кожної теми проводиться за традиційною 4-ри бальною шкалою (2,3,4,5).

«відмінно» – виставляється за повне та глибоке засвоєння програмного матеріалу, повний та вільний його переказ, відсутність труднощів при відповіді, вірне обґрунтування практичних рішень, знайомство з монографічною літературою.

«добре» – виставляється за повне знання програмного матеріалу, грамотний переказ, відсутність значних помилок у відповіді на питання, наявність незначних труднощів у відповіді, вірне обґрунтування практичних рішень.

«задовільно» – виставляється при неповному знанні програмного матеріалу, допущення значних промахів, недостатньо вірних відповідей, порушення послідовного переказу матеріалу, труднощі при обґрунтуванні практичних рішень.

«незадовільно» – незнання значної частини програмного матеріалу, допущення значних помилок, невміння прийняти та обґрунтувати практичне рішення.

На практичному занятті також може використовуватися тестовий контроль (10 тестів – 10 хв.), які оцінюються наступним чином:

9-10 вірних відповідей - "5"

7-8 вірних відповідей - "4"

5-6 вірних відповідей - "3"

менше 5 вірних відповідей - "2"

Оцінювання самостійної роботи курсантів

Самостійна робота, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному практичному занятті.

Оцінювання індивідуального завдання

Виконання індивідуального завдання зараховується лише після успішного його захисту на практичному занятті. В залежності від якості виконання та захисту за індивідуальне завдання курсант може отримати традиційні оцінки «5», «4» та «3».

Цей розділ завершується тим, що курсант отримує посвідчення встановленого зразка та 50 балів БПР

13. ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

Основна:

1. Козьявкін В. І. Масаж: підручник для студентів медичних училищ та коледжів. — Київ: Здоров'я, 2008. — 352 с.
2. Сидоренко Г. І. Основи масажу та лікувальної фізкультури. — Київ: ВСВ «Медицина», 2012. — 280 с.
3. Дудник С. В. Медичний масаж: навчальний посібник. — Харків: ХНМУ, 2016. — 240 с.
4. Національний підручник з фізичної терапії та ерготерапії / За ред. Ю. В. Вороненка. — Київ: Медицина, 2020. — 656 с. (розділи: «Масаж у фізичній терапії», с. 412–455).

Додаткова:

1. Diaconu, A. Therapeutic Massage Technique Manual in Medical Practice and Complementary Physiotherapy, Vol. I–III. Revised and Completed Edition. — Bucharest: Editura Universitară, 2023. — 1126 p.
2. Behn, M. Theory & Practice of Therapeutic Massage. 6th ed. — Boston: Cengage Learning, 2023. — 720 p.
3. Dick, S. New Massage Therapist's Guide: Proven and Practical Tips. — Amazon Publishing, 2023. — 87 p.
4. Fritz, S. Mosby's Fundamentals of Therapeutic Massage. 6th ed. — St. Louis: Elsevier, 2021. — 736 p.
5. Tappan, F. M. Healing Massage Techniques. 6th ed. — Pearson, 2016 (перевидання 2022). — 560 p.

14. Інформаційні ресурси:

1. МОЗ України – moz.gov.ua — накази, протоколи, стандарти.
2. Національна служба здоров'я України (НСЗУ) – nszu.gov.ua — реформа медичних послуг, пакети медичних гарантій.
3. Державний експертний центр МОЗ – dec.gov.ua — медико-технологічні документи, клінічні протоколи.
4. [Zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua) – база законодавства України (накази МОЗ, постанови КМУ).
5. Електронна бібліотека НМУ, ХНМУ, ЛНМУ – доступ до підручників і методичних матеріалів.

6. PubMed – pubmed.ncbi.nlm.nih.gov — найбільша база наукових статей у медицині.
7. Cochrane Library – cochranelibrary.com — систематичні огляди та метааналізи (масаж, фізіотерапія, реабілітація).
8. ScienceDirect – sciencedirect.com — доступ до сучасних статей із масажу, фізичної терапії, реабілітації.
9. WHO (Всесвітня організація охорони здоров'я) – who.int — міжнародні стандарти реабілітації.
10. Elsevier Health – elsevierhealth.com — сучасні підручники, довідники для масажистів і фізичних терапевтів.
11. American Massage Therapy Association (AMTA) – amta.com — професійні стандарти й дослідження.
12. European Network of Physiotherapy in Higher Education (ENPHE) – enphe.org
13. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського.
14. <http://library.gov.ua/> – Національна наукова медична бібліотека України.
15. <http://osvita.ua/vnz/> – Вища освіта в Україні.